

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СХОДОЗНАВСТВА

Кафедра арабської філології

Курсова робота

з арабської філології на тему:

АРАБСЬКІ ПРИСЛІВ'Я З ВИКОРИСТАННЯМ АНТОНІМІВ

Студента групи Пар16-20

Факультету сходознавства

денної форми навчання

Освітньої програми:

Арабська мова і література та переклад, друга

східна мова, західноєвропейська мова;

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.060 Східні мови та літератури

(переклад включно), перша – арабська

Духніча Владислава Ігоровича

Науковий керівник:

Ст. викладач Кононенко В.Г.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИСЛІВ'ІВ З ВИКОРИСТАННЯМ АНТОНІМІВ

1.1 Особливості дослідження прислів'їв з антонімами у вітчизняному та зарубіжному мовознавстві

1.2 Методика дослідження прислів'їв

1.3 Стилістичні аспекти вживання та функціонування прислів'їв

Висновки до Розділу 1

РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ СПЕЦИФІКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ АНТОНІМІВ В АРАБСЬКИХ ПРИСЛІВ'ЯХ

2.1 Структура арабських прислів'їв з використанням антонімів

2.2 Специфіка використання частин мови в антонімах

2.3 Функціонування антонімів в арабських прислів'ях

Висновки до Розділу 2

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

АНОТАЦІЯ

ВСТУП

Прислів'я є особливою одиницею мови, яка відображає культуру та думки певного народу. Завдяки прислів'ям можна дослідити життя та побут людей у певний період часу. Саме вони здебільше характеризують основні моральні цінності та спосіб мислення нації.

Дослідження прислів'їв почалося ще з часів Давньої Греції. Велика кількість науковців працювала над точним визначення поняття прислів'я, їхньої класифікації та найкращої методики дослідження. До теперішнього часу немає чіткого визначення терміну «прислів'я». Кожен науковець має власне розуміння та його трактування.

Арабська пареміологія є унікальною та не схожою на інші мови. Полісемічність слів допомагає арабським прислів'ям набути лаконічності та підкреслити головну думку. Використання широкого спектру антонімів також є характерною для арабської паронімії. В арабській мові прислів'я є важливою складовою культури та мови. Вони містять в собі мудрість, досвід та знання, накопичені століттями. Одним із способів збагачення арабських прислів'їв є використання антонімів – слів, що мають протилежне значення. Вони дозволяють доповнити основне значення прислів'я та зробити його ще більш точним і виразним.

Актуальність досліджуваної теми спрямована на висвітлення особливостей вживання антонімів у арабських прислів'ях. Результати попередніх досліджень засвідчують, що тема дослідження арабських прислів'їв була об'єктом досліджень таких відомих вчених, як: Є. В. Кухарева, аль-Муфаддала ад-Дабі, Фаріх Лубнані, Рагіб Ісфгані, Абу Абід аль-Касим ібн Саллам аль-Гараві аль-Багдаді, У. О. Максудов, Чан Тхі Хонг Ван, Я. В. Гриценко та інших. Проте, дослідження цієї теми є досить обмеженими, і вони не зосереджувались на вивченні використання антонімів в арабських прислів'ях, їх функцій, а також їх класифікації.

Арабська пареміологія є однією з найбільш визначальних аспектів культури арабських народів, які містять в собі багато мудрих та пізнавальних висловів, які передають життєвий досвід і думки попередніх поколінь. Антоніми, які являють собою слова з протилежним значенням, також є важливою частиною мови і використовуються в арабських прислів'ях для підкреслення контрасту та виразності. Тому, вивчення арабських прислів'їв з використанням антонімів може допомогти краще зрозуміти культуру та мислення арабських народів, а також бути корисною при подальшому вивченні арабської фразеології та арабської мови.

Незважаючи на певні дослідження в галузі арабської пареміології, тема вживання антонімів у арабських прислів'ях не була достатньо досліджена. Відсутність точного визначення терміну «прислів'я», а також недостатній аналіз функцій антонімів у прислів'ях, роблять цю тему особливо актуальною для подальших досліджень. Дослідження вживання антонімів у арабських прислів'ях може розширити наші знання про арабську пареміологію та допомогти зрозуміти більш детально культуру та мислення арабських народів.

Об'єктом дослідження є фразеологічні одиниці з використанням антонімів в арабській мові.

Предметом дослідження є арабські прислів'я з використанням антонімів.

Мета курсової роботи – проаналізувати специфіку функціонування антонімів в арабських прислів'ях.

Завдання дослідження:

1. ознайомитися з особливостями дослідження прислів'їв з антонімами у вітчизняному та зарубіжному мовознавстві;
2. виділити основні методи дослідження прислів'їв;
3. виявити основні стилістичні аспекти вживання та функціонування прислів'їв;
4. класифікувати арабські прислів'я з використанням антонімів за структурою;
5. дослідити специфіку використання частин мови в антонімах;

б. виявлення та класифікація функцій антонімів в арабських прислів'ях.

Матеріалом для аналізу та підбору прикладів для даного дослідження послуговували збірка арабських прислів'їв: الإمام أبو الفضل الميداني «مجمع الأمثال» та «Лінгвокраїнознавчий словник арабських паремій» Є. В. Кухаревої.

Дослідження арабських прислів'їв вимагало використання цілого ряду **методів**. Так, у першій частині використовувався метод спостереження задля виявлення найкращої методики для дослідження прислів'їв. Також, був задіяний метод класифікації під час групування стилістичних аспектів вживання та функціонування прислів'їв. У другій частині було використано аналітичний метод задля розкриття змісту антонімів та їх взаємодії в контексті прислів'їв. Також, були використані такі методи, як: інтерпретаційний аналіз, метод контент-аналізу та контекстуальний аналіз.

Наукова новизна даного дослідження полягає у виявленні та аналізі арабських прислів'їв з використанням антонімів, які відображають непрямую культурну та соціальну інформацію. Антоніми в арабських прислів'ях можуть мати глибокий культурний контекст та надавати більш широкого розуміння традицій, повір'їв, моралі та інших аспектів культури. Крім того, збір та аналіз арабських прислів'їв з антонімами може стати джерелом нової та оригінальної інформації для лінгвістичних та культурологічних досліджень у майбутньому.

Дане дослідження має досить широке **практичне значення**.

1. Отримані результати дослідження можуть бути використані при подальшому дослідженні та аналізі арабських паремійних одиниць.

2. Уперше було структуровано функціонування антонімів у арабських прислів'ях.

3. Дістало подальший розвиток дослідження у сфері арабської пареміології, що в свою чергу може бути використано під час укладання фразеологічних словників, підручників та під час викладання арабської мови.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИСЛІВ'ІВ З ВИКОРИСТАННЯМ АНТОНІМІВ

1.1 Особливості дослідження прислів'їв з антонімами у вітчизняному та зарубіжному мовознавстві.

Сьогодні існує велика кількість досліджень вчених-лінгвістів, присвячена прислів'ям та приказкам. Феномен прислів'їв почали досліджувати ще з часів Давньої Греції. Так, відомий давньогрецький вчений Аристотель визначив прислів'я, як уламки давньої філософії, які завдяки лаконічності та доречності збереглися серед загальної гибелі та руйнації, як «метафори від одного роду речей до іншого» (Аристотель, 2015, с. 288). На даний час все ще ведуться суперечки серед лінгвістів, щодо визначення поняття «прислів'я». Так, Арчер Тейлор у своїй книзі про прислів'я «The Proverb» написав, що неможливо надати прислів'ю загальноприйнятого визначення. Також лінгвіст зазначає, що людина пізнає прислів'я за невловимими ознаками, які неможливо зібрати в короткому визначенні, «потрібно визнати, що прислів'я – це висловлення, яке побуває серед народу, з цим принаймні ніхто не сперечається» (Taylor, 1931, с. 3). Безсумнівно можна сказати, що статус прислів'їв, їх класифікаційну та термінологічну інтерпретацію постійно обговорювали і будуть обговорювати.

Над прислів'ями працювали як зарубіжні, так і вітчизняні вчені-мовознавці. Так, семантику та функцію прислів'їв глибоко розглянули такі вчені як: Н. М. Шарманова, Т. М. Ніколаєва, А. Крикманн та В. П. Анікін. Їхню структуру розглянули такі вчені як: В. Л. Архангельський, А. Дандис, В. П. Жуков, Г. Л. Перм'яков, З. К. Тарланов та інші. Також велика кількість вчених працювала над дослідженням прислів'їв в історичному, соціокультурному та лінгвокультурному аспектах. Серед них: В. М. Телія, О. О. Селіванова, А. М. Баранов та інші. Використовували порівняльно-зіставний аналіз

у дослідженні прислів'їв З. Г Коцюба, В. М. Мокієнко та інші. Останнім часом зростає увага до вивчення специфіки використання прислів'їв у мовленні. Цим питанням займалися такі вчені: О. А. Земська, В. Г. Костомаров, О. В. Мерзлікіна та інші.

Арабські вчені-лінгвісти також приділяють увагу вивченню прислів'їв. Наприклад, Рагіб Ісфahanі, Ібн Мандур та Ібн Арабі дали велику кількість коментарів арабським паронімам. Дослідник Абуамр ібн Аля, Юнус ібн Хабіб та відомий літописець Са'алібі писали, що прислів'я викладають якісну думку. Фаріх Лубнані зіставив арабські прислів'я з французькими. Те саме зробив Ахмед Тімур попутно давши пояснення кожному прислів'ю, що складає велику цінність для літератури. Найбільший фахівець з доісламської поезії аль-Муфаддала ад-Дабі написав найстаріший збережений до нашого часу трактат про арабські прислів'я. «Амсаль аль-араб» є однією з найвідоміших арабських колекцій класичних прислів'їв. Абу Абід аль-Касим ібн Саллам аль-Гараві аль-Багдаді відомий як автор «Кітаб аль-Амсаль». Деякі частини цієї книги були переведені на латинську мову. Також, персидський вчений Хамза аль-Ісфahanі став відомим завдяки його книзі «Дуррат аль-фахіра», в якій він порівнював перську мову з арабською. Не можливо не згадати Іракського вченого Абд ар-Рахмана ат-Тікріті, який в своїх дослідженнях дав першу класифікацію арабським прислів'ям та приказкам.

Арабські прислів'я також привертали увагу у зарубіжних мовознавців. Наприклад, Є. В. Кухарева займалася дослідженням паремійних одиниць, як базових мовних кліше в системі лінгвістичних форм, які відображають національний менталітет. Також, вона випустила книгу «Лінгвокраїнознавчий словник арабських паремій», в якій зібрала арабські прислів'я і дала коментарі до них. У. О. Максудов у своїй статті описав виникнення та розвиток паремійних словників в арабській літературі (Максудов, 2012, с.102). Чан Тхі Хонг Ван досліджував арабські прислів'я в антології Ал-Абі. Я. В. Гриценко в своїй статті описала джерела пареміологічного фонду арабської літературної мови.

Багато арабських літераторів вважали, що прислів'я використовувалися у доказах, повчаннях, переказах священного Пророка або у віршах Корану. Використання словесних виразів довгий час характеризувало арабську культуру. Завдяки швидкому поширенню ісламу арабська поезія зберігала популярність як серед завойовників, так і серед завойованих. Прислів'я є невід'ємною частиною словесного мистецтва арабів. Арабський поет Кааб ібн Зухейр писав, що арабська є однією з найвиразніших, вишуканих і прекрасних мов, тому що її багатство і сила вираження не мають аналогів.

На теренах українського мовознавства, особливу увагу прислів'ям приділяв О. О. Потебня. Цей вчений в своїх дослідженнях використовував лінгвокультурний метод. Тобто, він розглядає мову, як сукупність відомостей про культуру народу. Вчений вважає, що слово є не лише вираженням думки, а й воно є засобом створення цієї думки. «Мова – це сама думка. Власне народження думки органічно пов'язане з мовою, залежить від мови» (О. О. Потебня).

Українська енциклопедія визначає прислів'я як малу форму народної поетичної творчості, короткий, ритмізований вислів, що несе узагальнену думку, висновок, іносказання з дидактичним ухилом (Закревська, 2000, с. 530).

Довгий час серед вчених ведуться суперечки, щодо визначення поняття прислів'я. Так, А. Тейлор зауважує, що єдиною рисою, що характеризує прислів'я, є їх народність (Гулідова, 2008, с. 7). С. Галахер додає до цього стислість та правдивість прислів'їв, перевірену часом (Gallacher, 1981). С. Вінник заперечує критерії традиційності у вживанні прислів'їв. Згідно його думок прислів'ями можуть бути будь-які висловлювання (Winick, 2003, с. 571-601). В. Мідер пропонує наступне визначення прислів'ям: «Прислів'я, яке передається з покоління в покоління є короткою, всім відомою фольклорною сентенцією, яка виражає мудрість, правду, мораль та традиційні погляди на життя в короткій метафоричній і незабутній формі» (Mieder, 2004, с. 4).

Характерною рисою прислів'їв є їхня семантична невизначеність. Це є наслідком їх полісемантичності, гетероситуативності та багатофункціональності. Як правило, в

прислів'ях переважає метафоричність. Дослідники пояснюють семантичну невизначеність прислів'їв їхньою багатofункціональністю та наявністю в різних контекстах.

Протягом останнього століття науковці намагаються описати не тільки лінгвістичні та семіотичні властивості прислів'їв, функціональні характеристики в різних контекстах, а й підняти питання пов'язані з культурою, історією походження і фольклором. Проблематика пареміки з соціологією, психіатрією, психологією, використання паремій в релігійних та наукових дискурсах, педагогіці, художній літературі є описаною в працях зарубіжних науковців-лінгвістів.

Досліджуючи походження прислів'їв вчені прийшли до висновку, що існує два їх типи:

1) Ідентичні в будь-яких мовах (запозичення іншомовних слів та виразів з чотирьох джерел, а саме: з Біблії, грецької та римської античності, середньовічної латині та Нового Світу).

2) Однакові за значенням, але різні за формою, і мають різні джерела походження.

Однією з проблем розуміння прислів'я є його розмежування зі сталими виразами та приказками. Так, є частим явищем розгляд прислів'їв та приказок разом, а не окремо. Зазвичай їх визначають, як короткі влучні вислови, які лаконічно передають нащадкам висновки з життєвого досвіду багатьох поколінь предків, або ж як стійкі вислови, що у стислій, точній формі висловлюють думку про певні життєві явища, людські риси та вчинки у їх характерних та специфічних ознаках (Костик, 2015, с. 251). Найважливішою розмежувальною ознакою між прислів'ями та приказками є їх призначення. Прислів'я найчастіше використовується людиною, як аргумент, в той же час, як приказка є незакінченим судженням і не може використовуватись з цією ціллю.

Враховуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що прислів'я турбувало розуми вчених-мовознавців ще з давніх часів. Велика кількість науковців працювала задля точного визначення поняття прислів'я, їхньої класифікації та найкращої методики

їх дослідження. Завдячуючи їхнім працям, сьогодні ми можемо відкривати для себе не тільки мудрість певного народу, яку вони виражали у прислів'ях, а й пізнавати культуру та спосіб їхнього мислення.

1.2. Методика дослідження прислів'їв.

Методика дослідження завжди була в центрі уваги науковців. Питання підбору найкращого методу становило одну з ключових проблем загального мовознавства. Зі зміною наукової парадигми з'являлися нові підходи та методи у вивченні певного мовного питання. Вони виділяли певний аспект мови у якості об'єкта мовного дослідження, який визначався найважливішим у цій теорії мови.

Кожен метод, під час наукового дослідження, має певну систему логічних дій та систему прийомів обробки, збирання та узагальнення фактів. Дослідницький метод визначає способи тлумачення та пізнання фактів, в той час як методика класифікує та групує їх, що дозволяє отримати їхні різноманітні логічні та наукові відображення.

Б. М. Головін вважає, що метод – це шлях, який прокладають до істини, а методика – інструменти, які потрібні для розчищення цього шляху (Кравченко, 2023). На думку А. А. Гіруцького: «Методика дослідження являє собою процедуру застосування того чи іншого методу, котра залежить від аспекту дослідження, техніки й способів опису, особливості дослідника та інших чинників. Методика охоплює всі етапи дослідження: спостереження й збирання матеріалу, вибір одиниць аналізу і встановлення їхніх властивостей, спосіб опису, прийом аналізу, характер інтерпретації явища, що вивчається» (Габідуліна & Колесніченко, 2019, с.7).

Серед найвидатніших вітчизняних та зарубіжних вчених, які займалися методами лінгвістичного дослідження були: О. О. Потебня, О. О. Селіванова, О. В. Дуденко, А. Р. Габідуліна, О. Л. Колесніченко, М. Б. Головін, А. Шлейхер, К. Бругман, В. Вундт, та інші.

Вітчизняні пареміологи вивчають закономірності утворення паремій, особливості побудовання та функціональні властивості. Як правило, ці дослідження направлені на вивчення національної картини світу. (Абрамова, 2006, с.101). Натомість, європейські та американські дослідники більше звертають увагу на порівняльних питаннях. Їхні дослідження більшою мірою спрямовані на порівняння пареміології різних (Yankah, 1994, с. 128).

На думку О. О. Селіванової, найбільш загальними методами є: порівняльно-історичний, функціональний, структурний та конструктивний методи (Селіванова, 2013, с. 144-158). Саме ці методи використовує науковець у дослідженнях паремій та прислів'їв. І. С. Гулідова та О. О. Дуденко у своїх дослідженнях використовували комплексний лінгвістичний підхід для вивчення природи паремій. І. Г. Величко та О. І. Наконечна застосовували функціонально-синтаксичний підхід (Мороз, 2021), Н. В. Царгородцева притримувалася ідеографічного методу, а Л. І. Даниленко використовувала комунікативно-дискурсивний метод (Мороз, 2021).

Зважаючи на складність та наявність багатьох аспектів, які необхідно врахувати під час дослідження арабської фразеології, вчені змушені звертатися до різноманітних методів дослідження. Серед найпоширеніших методів виділяють: метод компонентного аналізу, порівняльний, порівняльно-історичний, функціональний, структурно-семантичний, структуро-граматичний, конструктивний та ідеографічний методи.

Компонентний аналіз – система прийомів лінгвістичного вивчення значень слів (Кочерган, 2006, с. 387-388). Сутність даного методу полягає у поділі слова на складові компоненти – семи. Застосовується під час дослідження фразеологічної семантики.

Порівняльний метод – спосіб зіставлення або порівняння різних фразеологічних одиниць задля виявлення спільних рис або ознак. Даний метод допомагає українським науковцям знайти в українській мові адекватні відповідники до арабських фразеологізмів. Також, використовується вченими під час перекладу фразеологізмів на інші мови.

Порівняльно-історичний метод – спосіб дослідження, який шляхом реконструкції походження мов від прамов встановлює еволюційні зміни та закономірності розвитку споріднених мов на різних етапах формування. Вчені використовують даний метод під час дослідження літератури, фольклору та мови в цілому.

Порівняльно-історичний метод у дослідженні фразеології допомагає науковцям глибше осягнути сутність та значення фразеологічних одиниць у певному історичному контексті та знайти сучасний еквівалент даній одиниці.

Функціональний метод – метод, що досліджує мовні одиниці у дії. У фразеології використовується для дослідження природного використання фразеологічних одиниць в певних контекстах. Даний метод допомагає вченим-лінгвістам краще проаналізувати та зрозуміти значення та місце використання певної фразеологічної одиниці.

Структурно-семантичний та структурно-граматичний методи застосовуються вченими при описі фразеологічного резерву в арабській мові та його поділу за структурно-семантичними та структурно-граматичними ознаками. Використовується науковцями описати, виділити та знайти певну закономірність у фразеологічних одиницях.

Конструктивний метод – метод лінгвістики, що передбачає побудову і конструювання об'єкта дослідження у вигляді спрощеної або абстрактної схеми (Цимбал, 2019). Даний метод використовується науковцями задля установаження трансформацій та обмежень на них, а також для логічного аналізу фразеологічної одиниці.

Ідеографічний метод – метод, який використовується для угруповання за логіко-системним способом на основі здатності фразеологічної одиниці передавати певне значення (Патен, 2017, с. 191-195). Вивчає фразеологічну картину світу та формування фразеологічних одиниць під впливом суб'єктивних та об'єктивних факторів, таких як: цінності, уявлення та правила певних націй. Вчені активно використовують ідеографічний метод при побудові тематичних та фразеологічно-семантичних полів.

Деякі вчені-лінгвісти змогли скомбінувати певні методи та створили абсолютно нові.

Так, О. О. Потебня використовуючи досягнення культурно-історичного та порівняльно-історичного методів створив новий історико-філологічний метод дослідження художньої творчості та прислів'їв (Франчук, 1985). Характеризується даний метод глибоким історизмом під час дослідження літератури, фольклору та мови в цілому. Вчений розглядав мистецтво слова в контексті загальних закономірностей розвитку культури.

Ю. М. Караулов розробив метод структурно-семантичного моделювання. Використовуючи даний метод він зміг описати семантичне ядро паремічних одиниць групи «Людина» (Мороз, 2021).

Питання пошуку підходящої методики у вивченні паремій на сьогодні залишається досить спірним та суб'єктивним. Таким чином, досліджуючи певні аспекти прислів'їв, використання певних методів є недоречним, в той час як інший метод є відповідним до сфери дослідження. Досліджуючи прислів'я ми погоджуємося з думкою О. О. Селіванової, що найбільш загальними методами під час дослідження паремічних одиниць є: порівняльно-історичний, функціональний, структурний та конструктивний методи. Однак, порівняльний метод також досить широко використовується вченими-мовознавцями.

1.3. Стилiстичнi аспекти вживання та функцiонування прислiв'їв.

У вчених довгий час стояло питання щодо місця паремій у лінгвістичній науці. У лінгвістиці загальноприйнятим поглядом вважається те, що прислів'я є одиницею мови, що реалізуються в мовленні. З однієї сторони паремія є текстом, а з іншої, її використання в певному мовному колективі є фіксоване. Лінгвістичне дослідження прислів'їв базується на врахуванні паремій, як особливих знаків мовної системи, які мають текстову природу, таку як: зв'язаність, цілісність, дискретність, референційність

та інформативність. Сьогодні, вчені трактують прислів'я та приказки, як особливу групу мовних одиниць комунікативного типу в межах фразеологічного рівня.

На думку Т. Р. Кияк прислів'я являє собою одночасно і знак, і текст, що не суперечить одне одному, тому що будь який текст володіє знаковою функцією і вибір того чи іншого погляду на прислів'я або поєднання обох визначається тими завданнями, які ставить дослідник (Кияк, 2006).

Питання про місце, яке відводиться пареміологічним одиницям у мовному світі детально розглянув А. Є. Карлинський. В своєму дослідженні він піднімав питання про винесення прислів'їв за межі фразеології (Карлинський, 1990).

О. В. Кунін порівнюючи прислів'я з байкою зазначив, що байка функціонує як повноцінний літературний твір, в той час як прислів'я є комунікативною мовною одиницею (Патен, 2017, с. 203). Ф. Кулмас зазначає, що будь-який тип прислів'я – це речення, яке має переносне значення та служить для загальноприйнятої оцінки типу ситуації.

Прислів'я та приказки створює народ. Вони відображають життя, побут та результати певних спостережень. Паремії акцентують увагу на позитивних та негативних рисах людини і в цілому мають повчальний характер.

Прислів'я, як правило, складається з двох компонентів. Перша частина має дійову особу, її характеристику та певні дії. В другій частині представлено саму дію або стан в якому перебуває особа. Беручи це до уваги, можна сказати, що прислів'я є лаконічними та висловлюють завершені судження. Вони містять у собі суб'єкт та предикат (Капітан, 2014, с. 227). А. П. Грищенко вважає, що прислів'я – це короткий та стійкий щодо лексичного складу повчальний і переважно ритмічно організований вислів повчального характеру. Засобом мовного вираження прислів'я виступає просте або складне речення (Грищенко, Мацько, Плющ, Тоцька & Уздиган, 2002, с. 212).

На думку І. Чернишової та М. Д. Степанової сфера вживання прислів'їв є значно вужчою у порівнянні з іншим фразеологічними одиницями, тому що прислів'я, як

еквівалент фрази, як ціле судження потребує підходящого контексту (Степанова & Чернышева, 1962, с. 238-239).

Прислів'я, як і інші жанри народної творчості, мають певні характерні особливості, серед яких: метафоричність, образність, віршована побудова та лаконічність вислову. Виразною функцією прислів'їв є лаконічність, рима, ритм, образність та частий паралелізм.

Часте використання метафор є характерним для більшості прислів'їв. Завдяки розкриттю сутності одного явища чи предмета через особливості іншого підсилюється передача головної думки. В свою чергу, це допомагає глибше осягнути прислів'я та додати йому стилістичного забарвлення.

Образність є ще одним художньо-зображувальним засобом у прислів'ях. Як правило образність паремічних одиниць створюється за допомогою метафор, синекдохи та метонімії. У прислів'ях можна простежити часте використання образів тварин та птахів для позначення певних людських рис, як правило – пороків та вад. Завдяки широкому використанню образності у прислів'ях уникається прямота під час підкреслення певних негативних людських якостей.

Віршова побудова, яка включає в себе ритм та риму також відіграє важливу роль у більшості прислів'їв. Завдяки римуванню закінчень у суміжних та близько розташованих словах, а також рівномірному чергуванню звукових, мовних та зображальних елементів у певній послідовності, прислів'ю надається стилістичне забарвлення. Це допомагає легше опрацювати певні паремічні одиниці та краще їх запам'ятовувати. Це також пояснює чому прислів'я здебільше використовуються в усній мові та передаються з вуст в уста протягом поколінь.

Паралелізм є також майже невід'ємною частиною прислів'їв. Часте використання аналогій та уподібнення певних рис є характерним для певних паремічних одиниць, які намагаються висміяти або підкреслити негативний характер певної поведінки або рис. Водночас, як і образність, паралелізми допомагають уникнути прямої вказівки на особу,

її дію або рису. Завдяки завуальованому підкресленню негативних сторін особи, прислів'я користуються популярністю під час донесення певних моральних та життєвих уроків.

Лаконічність вважається більшістю вчених головною стилістичною особливістю прислів'їв. Саме лаконічність вислову допомагає коротко та влучно донести головну думку прислів'я. Використання мінімальної кількості слів надає прислів'ю народності. Це слугує ще однією причиною, чому прислів'я здебільше використовуються в усній народній творчості. Влучне донесення думки є однією з найголовніших причин у легкості сприйнятті паремічних одиниць та їх засвоєнні.

Ф. Зейлер вважає, що короткість є найважливішим стилістичним законом прислів'я, оскільки надає їй народності та відрізняє від сентенції, яка є літературним варіантом прислів'я (Степанова, 1962, с. 238).

Отже, враховуючи природу паремій, вчені досить довгий час не могли дати точної відповіді щодо місця прислів'їв у лінгвістичній науці. Однак, сьогодні їх відносять до фразеологічних одиниць. Але, їхня стилістична та функціональна особливість відокремлює їх від інших фразеологізмів в окрему ланку. Саме короткість та використання широкого спектру мовних прийомів робить прислів'я особливим. Ще однією їхньою особливістю є часті протиставлення задля висвітлення негативних або позитивних рис людини. Однак, головною особливістю прислів'їв є влучне донесення думки чи ідеї. Завдяки характерній для паремій влучності вони здобули популярність серед народу і передавалися з вуст у уста. Тому, саме народність і їхня мудрість, яка передавалася з покоління в покоління, є тим, що привертає людей і заохочує їх до використання прислів'їв.

Висновки до розділу 1

Отже, деякі вчені вважають, що неможливо надати прислів'ю загальноприйнятого визначення. А. Тейлор зазначав, що людина пізнає прислів'я за невловимими ознаками,

які неможливо зібрати в короткому визначенні (Taylor, 1931, с. 3). Безсумнівно, статус прислів'їв, їх класифікаційну та термінологічну інтерпретацію постійно обговорювали та будуть обговорювати. Однак, підсумовуючи перший розділ можна сказати, що прислів'я є малою формою народної творчості, яка лаконічно, з використанням різноманітних стилістичних прийомів, несе узагальнену думку та певний висновок. Прислів'я несуть у собі не тільки літературну цінність, а й історичну. Вони відображають життя та побут людей, певні спостереження у певний історичний проміжок часу. Однак, життя та побут людей змінюється, а їхні звички – ні. Тому, прислів'я, які існували декілька століть тому є актуальними і сьогодні.

Протягом всієї історії існування прислів'їв, вони привертали увагу вчених-мовознавців. Феномен прислів'їв почали досліджувати ще з часів Давньої Греції. Аристотель був одним із перших, хто намагався дати визначення прислів'ям та пояснити їх з філософської точки зору.

Серед найвизначніших зарубіжних мовознавців, які досліджували прислів'я були: А. Тейлор, Муфаддала ад- Дабі, Фаріх Лубнані, Ахмед Тімур, Абу-Абід аль-Касим ібн Саллам аль-Гараві аль- Багдаді, Хамза аль-Ісфгані, Абд ар-Рахман ат-Тікріті, О. В. Кухарьова, В. М. Телія, Н. М. Шарманова, В. Мідер, Чан Тхі Хонг Ван, С. Галайхер та інші.

Серед найвизначніших вітчизняних мовознавців, які досліджували прислів'я були: О. О. Потебня, О. О. Селіванова, О. В. Дуденко, І. С. Гулідова, Л. І. Даниленко, І. Г. Величко, О. І. Наконечна та інші.

Задля отримання кращого результату вчені-лінгвісти застосовують різні методики та підходи. В той час як вітчизняні пареміологи спрямовують свої дослідження на вивчення національної карти світу, європейські та американські дослідники більшою мірою спираються на порівнянні паремій різних мов.

Серед найпоширеніших методик для вивчення прислів'їв виділяють: метод компонентного аналізу, функціональний, структурно-семантичний, структурно-граматичний, конструктивний, ідеографічний та порівняльний методи. Кожен з цих методів знаходить своє місце відповідно до дослідження. Тому, питання підбору найкращого методу для вивчення певних аспектів є актуальним і сьогодні.

Також, деякі пареміологи зуміли поєднувати методики і створювати нові. Так, О. О. Потебня комбінуючи культурно-історичний та порівняльно-історичний методи створив новий історико-філологічний метод. І. Г. Величко та О. І. Наконечна використовували функціонально-синтаксичний підхід, а Ю. М. Караулова розробила метод структурно-семантичного моделювання.

Говорячи про стилістичні аспекти вживання та функціонування прислів'їв варто зазначити, що серед вчених досить довго стояло питання щодо місця паремій у лінгвістичній науці. Сьогодні, вчені відносять прислів'я до особливої групи мовних одиниць комунікативного типу в межах фразеологічного рівня.

Прислів'я мають текстову природу. В них простежується зв'язаність, цілісність, референційність, дискретність та інформаційність.

Прислів'я зазвичай є двокомпонентним. Перша частина має дійову особу, її характеристику та певні дії. В другій частині простежується сама дія або стан в якій перебуває особа. Таким чином, прислів'я є лаконічними та містять завершені судження. А. П. Грищенко вважає, що прислів'я є коротким та стійким щодо лексичного складу, повчальним та переважно ритмічним, організованим висловом повчального характеру (Грищенко, Мацько, Плющ, Тоцька & Уздиган, 2002, с. 212).

Прислів'я мають такі характерні особливості, як: метафоричність, образність, віршована побудова та лаконічність вислову. Виразною функцією прислів'їв є: лаконічність, рима, ритм, образність та частий паралелізм.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СПЕЦИФІКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ АНТОНІМІВ В АРАБСЬКИХ ПРИСЛІВ'ЯХ

2.1 Структура арабських прислів'їв з використанням антонімів

Арабські прислів'я є невід'ємною частиною арабської мови. Вони широко використовуються в побуті, під час повчань та в розмові. Характерною особливістю прислів'їв є їхня структура. Таким чином, за допомогою полісемічності арабських слів, араби доносять думку всього в декількох словах, а за допомогою лаконічності вони легко запам'ятовуються.

Кожне прислів'я будується на основі певної структури. Як правило, вони допомагають прислів'ям підкреслити або наголосити на певній ідеї, висвітлити градацію, застерегти або ж попередити про наслідки певних дій.

Досліджуючи арабські прислів'я з використанням антонімів можна виділити п'ять базових структур їх побудови. Серед них: структура умовного речення, заперечення однієї з частин прислів'я, заперечення обох частин, структура з використанням наказового способу та структура стверджувального речення. Оскільки під час нашого дослідження не було знайдено чіткого визначення цієї структури, було вирішено назвати цю структуру «структурою стверджувального речення», адже прислів'я цієї групи не можна віднести до жодної з вищеперерахованих структурних груп.

Структура умовного речення будується за формулою: «Частка умови (أداة الشرط) + умова (فعل الشرط) + відповідь (جواب الشرط)». Між умовою та відповіддю, як правило, стоїть частка «ف» або дієслово в теперішньому або майбутньому часах.

إذا أراد الأحمق نفعك فضرّك.

«Якщо дурень хоче допомогти тобі, то нашкодить» (ліван.)

إذا سمعت الرّجل يقول فيك من الخير ما ليس فلا تأمن أن يقول فيك من الشر ما ليس فيك.

«Якщо почуєш, що хтось вихваляє тебе за те, чого в тобі немає, то будь певен, що він скаже про тебе погане, чого в тобі немає»

Іноді, зустрічаються порушення базової структури умовних речень. Таким чином, частки умови виконують підсилювальну функцію.

المتعلم بصير و لو كان أعمى و الجاهل أعمى و لو كان بصير.

«Знаюча людина – далекоглядна, навіть якщо очі його сліпі, а неосвічена – сліпа, навіть якщо очі його зрячі».

Структура з запереченням однієї з частин також широко використовується в арабських прислів'ях. Як правило, в одній з частин прислів'я ми маємо певне твердження, в той час як в іншій частині, за допомогою заперечення, спростовується певне твердження або підкреслюється значення першого.

عدو عاقل و لا صديق جاهل.

«Розумний ворог – краще неосвіченого друга» (сир.)

الكلام بيزيد ما ينقص.

«Слово додає, а не зменшує» (йорд.)

Також, можна зустріти прислів'я із запереченням обох його частин. Зазвичай така структура використовується для донесення одразу двох головних думок або їх протиставлення.

الجاهل لا تطيعه و العاقل لا تبيعه.

«Не піддавайся неосвіченості, а розум не продавай» (сир.)

Структура з використанням наказового способу також досить часто зустрічається в арабських прислів'ях. Зазвичай, така структура здебільше використовується під час застережень до певних дій, поведінки та інших негативних рис. Також, ця структура зустрічається під час протиставлення певних аспектів.

لا تُلْمَ أخوك, و احمَدُ ربا عافاك.

«Не ганьби брата свого, а вихваляй Господа, який тебе збавив від цього».

Структура стверджувального речення є однією з найчастіше вживаних у арабських прислів'ях. Будуються такі прислів'я, як звичайні арабські речення, однак в них можна помітити часте використання художніх засобів, таких як: метафори, епітети, порівняння, метонімії та гіперболи (гіперболи частіше використовуються в приказках). Ця структура переважно складається з двох частин. Характерним для більшості прислів'їв цієї структури, є те, що кожна частина може існувати незалежно і висвітлювати певну думку або ідею. Однак, завдяки іншій частині, ідея першої більш яскраво виражається або, в деяких випадках, навіть, протиставляється. Зазвичай, така структура допомагає прислів'ю донести базові головні думки та певні спостереження.

الصّدق عَزَّ و الكذب خضوع.

«Правда – повага, а брехня – приниження».

В деяких прислів'ях можна простежити порушення базової граматичної побудови. Як правило, дієслово, в арабських реченнях, ставиться на перше місце. Однак, деякі прислів'я порушують це правило, ставлячи іменник на початку.

العبد يقرع بالعصا و الحرّ تكفيه الاشارة.

«Раба навчають за допомогою палиці, а вільній людині достатньо натяку».

Отже, кожне прислів'я має свою особливу структуру. Завдяки цьому, прислів'я отримували бажаний ефект в донесенні головної думки. Тобто, деякі з них підкреслюють певні людські недоліки, застерігають від певних дій, порівнюють певні аспекти або просто виражають спостереження. Таким чином, кожна структура відіграє важливу роль та допомагає прислів'ям лаконічно донести до людини найголовніші ідеї.

2.2 Специфіка використання частин мови в антонімах

Широкої популярності здобуло використання антонімів в арабських прислів'ях. Як правило, вони виконують порівняльну функцію та підкреслюють головну думку.

М. П. Кочерган виділяє чотири групи антонімів: контрарні, комплементарні, контрадикторні та векторні антоніми (Кочерган, 2000, с.205-206).

Контрарні антоніми – антоніми, які мають проміжний член та виражають якісну протиставленість і утворюють градуальні опозиції (Кочерган, 2000, с.205-206). Наприклад: «новий» – «старий» قديم – جديد; «дорогий» – «дешевий» غال – رخيص; «важкий» – «легкий» صعب – سهل.

Комплементарні антоніми – антоніми, які не мають проміжного члена та доповнюють один одного до родового і є граничними за своїм характером. При запереченні одного слова отримується значення іншого (Кочерган, 2000, с.205-206). Наприклад: «правда» – «брехня» كذب – حقيقة; «віруючий» – «невіруючий» مؤمن – كافر; «добро» – «зло» جيد – شر.

Контрадикторні - антоніми, один з членів яких утворюється за допомогою префікса «- не» і не має точної визначеності (Кочерган, 2000, с. 205-206). Як правило, ця група антонімів в арабській мові утворюється за допомогою заперечних часток. Наприклад: «дорогий» – «недорогий» غال – ليس باهظ الثمن; «молодий» – «немолодий» – شاب – ليس شابا.

Векторні антоніми – антоніми, що виражають протилежну спрямованість дій, властивостей та ознак (Кочерган, 2000, с. 205-206). Наприклад: «прибувати» – «від'їзджати» وصل – غادر; «сидіти» - «стояти» وقف – جلس.

Арабські прислів'я використовують увесь спектр антонімів. Так, в арабській паронімії можна зустріти такі частини мови, які використовуються в антонімах, як: іменники, дієслова, прикметники, дієприкметники, прислівники та займенники.

Іменники-антоніми є одними з найчастіше вживаних у арабських прислів'ях. Зазвичай, вони використовуються задля порівняння або підсилення певних речей. Наприклад:

الكذب داء و الصدق شفاء.

«Брехня – хвороба, а правдивість – зцілення» (ліван.).

У прислів'ї, яке було згадане вище, можна побачити, як іменники-антоніми виконують порівняльну функцію. Таким чином, дане прислів'я дає нам зрозуміти, що брехня, як хвороба, яку потрібно лікувати, в той час як правда є ліками від цієї хвороби.

عدو عاقل خير من صديق جاهل.

«Розумний ворог краще неосвіченого друга».

В даному прислів'ї можна спостерігати підсилення головної думки за допомогою іменників-антонімів. Іменники відіграють другорядну роль, адже вони тільки підсилюють протиставлення розумної людини над неосвіченою. Тобто, підкреслюючи, що розумний, навіть будучи ворогом, є кращим аніж неосвічений, який є вашим другом.

Дієслова-антоніми також часто вживаються в арабських прислів'ях. Одними з найголовніших функцій використання дієслів у прислів'ях є застереження та порада. Також, дієслова можуть бути у формі наказового способу, завдяки чому прислів'я напряду звертається до читача повчаючи або попереджуючи його про щось. Наприклад:

لا تلم أخاك و احمد ربًا عافاك.

«Не гани брата свого, а вихваляй Господа, який збавив тебе».

У цьому випадку дієслова-антоніми виконують функцію поради. Тобто, замість того щоб ганити – вихваляй.

ربما أراد الأحمق نفعك فضرَّك.

«Можливо, дурень захоче допомагати тобі, але тільки нашкодить»

У прикладі вище чітко видно функцію застереження. Таким чином, прислів'я попереджує не зв'язуватися з такими людьми, адже шкоди від них буде більше, ніж користі.

جارك القريب ولا أخوك البعيد.

«Близький сусід краще далекого брата».

У даному випадку прикметники виконують важливу функцію. Таким чином, при простому порівнянні сусіда та брата – вибір є очевидним. Однак, завдяки уточнювальній

функції прикметників ми можемо повністю зрозуміти контекст і глибину прислів'я. Адже, близький сусід може швидше прийти на допомогу, ніж далекий брат.

لَا تَكُنْ رَطْبًا فَتُعْصَرَ وَلَا يَابِسًا فَتُكْسَرَ.

«Не будь вологим, бо вижмуть. І не будь сухим, бо зламають».

Дієприкметники у якості антонімів зустрічаються рідше згаданих вище частин мови. Щодо функцій, які виконують дієприкметники у прислів'ї, головною можна виділити – порівняльну. Саме, у порівнянні якихось ознак, аспектів то особливостей можна зустріти дієприкметники. Однак, дієприкметники можуть також виконувати уточнювальну функцію. Розглянемо приклад нижче:

عَدُوٌّ عَاقِلٌ خَيْرٌ مِنْ صَدِيقٍ جَاهِلٍ.

«Розумний ворог краще неосвіченого друга»

Повертаючись до цього прислів'я ми можемо чітко бачити, що протиставлення відбувається саме дієприкметників. Таким чином, ми порівнюємо не ворога з другом, а розум з неосвіченістю.

غَضَبُ الْجَاهِلِ فِي قَوْلِهِ، وَغَضَبُ الْعَاقِلِ فِي فِعْلِهِ.

«Гнів неосвіченого у його словах, а гнів розумного – у його діях».

У даному випадку, дієприкметники виконують порівняльну функцію. Таким чином, ми порівнюємо вираження гніву у розумної та неосвіченої людини.

Прислівники-антоніми, як і дієприкметники-антоніми, не є дуже частим явищем у арабській пареміології. Однак, їхня наявність все ще залишається помітною для пареміологів. Щодо їхньої функцій у прислів'ях, можна виділити такі: протиставлення, порівняння та уточнення. Наприклад:

الشَّرُّ قَلِيلُهُ كَثِيرٌ.

«Мало зла – це вже багато» (лів., йорд.).

Займенники-антоніми досить рідко використовуються у прислів'ях використанням антонімів. Зазвичай, вони виконують порівняльну функцію, порівнюючи певної групи осіб або людей.

من نظر في عيب نفسه إشتغل عن عيب غيره.

«Хто не бачить своїх недоліків – цікавиться недоліками інших».

Отже, досліджуючи специфіку використання частин мови в антонімах можна помітити, що арабські прислів'я використовують увесь спектр антонімів. Таким чином, можна помітити такі частини мови в антонімах, як: іменники, дієслова, прикметники, дієприкметники, прислівники та займенники. Кожна ж цих частин мови напряду впливає на функціонування антонімів у прислів'ях. Так, використання іменників-антонімів, як правило, має на меті протиставлення певних ознак, рис, аспектів тощо; дієслова-антоніми частіше використовуються для надання поради або застереження; прикметники-антоніми – уточнюють або підсилюють; дієприкметники – порівнюють або уточнюють; прислівники – протиставляють, порівнюють та уточнюють; займенники – порівнюють.

2.3 Функціонування антонімів в арабських прислів'ях

Антоніми відіграють важливу роль у арабських прислів'ях. Вони мають широкий спектр функціонування. Таким чином, вони можуть виконувати такі функції, як: функція порівняння та протиставлення, уточнювальна функція, функція застереження, надання поради, наголошення або підсилення.

Функція порівняння та протиставлення є однією з найголовніших функцій антонімів в арабських прислів'ях. Таким чином, араби часто зверталися до антонімів під час зіставлення якихось предметів, понять, явищ та дій. Зазвичай, саме антоніми виступають у ролі об'єктів зіставлення. Наприклад:

الكذب داء و الصدق شفاء.

«Брехня – хвороба, а правдивість – зцілення» (ліван.).

Деякі антоніми функціонують, як уточнення. У цьому випадку антоніми виступають у допоміжній ролі. Таким чином, вони допомагають глибше передати сенс прислів'я або ж порівняти одну головну ознаку. Наприклад:

غَضَبُ الْجَاهِلِ فِي قَوْلِهِ، وَغَضَبُ الْعَاقِلِ فِي فِعْلِهِ.

«Гнів неосвіченого у його словах, а гнів розумного – у його діях».

У прислів'ї, наведеному вище, можна побачити порівняння однієї ознаки. Таким чином, антоніми уточнюють вираження гніву. Тобто, можна побачити, що прислів'я, певною мірою, застерігає від гніву розумного, адже він спроможний на дії, в той час як неосвічений небезпечний тільки на словах.

جَارٌ قَرِيبٌ أَحْيَرُ مِنْ أَخٍ بَعِيدٍ.

«Близький сусід краще далекого брата» (сауд.).

Уточнювальна функція антонімів є ключовою у даному прислів'ї. Таким чином, якщо порівнювати вибір брата чи сусіда, то вибір, переважно, буде на стороні брата. Однак, завдяки уточнювальним антонімам розкривається головна суть прислів'я. Тобто, краще мати гарного сусіда, який завжди готовий допомогти, ніж брата, з яким ви навіть не спілкуєтесь.

Функція застереження, також, досить часто зустрічається в арабських паронімах. Зазвичай, цю роль виконують дієслова-антоніми в наказовому способі. Характерною особливістю є те, що прислів'я, як правило, звертається напряму до читача або до того, кому адресовано прислів'я. Наприклад:

اتَّقِ شَرَّ مَنْ أَحْسَنْتَ إِلَيْهِ.

«Бійся зла того, кому ти зробив добро» .

Функція надання поради – ще одна особлива функція антонімів у арабських прислів'ях. Завдяки антонімам, прислів'я дають певне роз'яснення щодо життєвих ситуацій, і згодом підказують найкращий шлях щодо вирішення проблеми або дій, яких потребує ситуацію. Зазвичай, тут зустрічаються дієслова-антоніми у наказовому способі. Однак, ще однією характерною особливістю більшості прислів'їв даного типу є заперечення однієї з частин прислів'я. Наприклад:

لَا تَلْمُ أَخَاكَ، وَاحْمَدُ رَبَّكَ عَافَاكَ.

«Не ганьби брата свого, а вихваляй Господа, який тебе збавив від цього».

Функція наголошення або підсилення є досить частим явищем під час використання антонімів у арабських прислів'ях. Таким чином, антоніми не несуть головної думки, а виступають, як другорядні частини, які супроводжують головні слова. Як результат, відбувається наголошення або підсилення певних аспектів та головної думки прислів'я. Наприклад:

عدو عاقل خير من صديق جاهل.

«Розумний ворог краще неосвіченого друга».

У даному прислів'ї можна спостерігати, що порівняння йде саме розуму та неосвіченості. У свою чергу, антоніми підсилюють значення переваги одного аспекту над іншим. Таким чином, розум є настільки важливим, що краще мати розумного ворога, аніж неосвіченого друга (Розумний ворог змушує вас зміцнювати свій розум, щоб мати можливість дати йому відсіч, в той час як з неосвіченим другом ви самі стаєте неосвіченим).

Отже, досліджуючи функціонування антонімів в арабських прислів'ях можна помітити, що антоніми переважно використовуються задля протиставлення певних ознак, людських рис, певних аспектів тощо. Однак, антоніми мають набагато ширший спектр використання. Таким чином, вони можуть: порівнювати та протиставляти, уточнювати, застерігати, давати пораду, наголошувати або підкреслювати певні аспекти. Зважаючи на це, можна сказати, що антоніми відіграють важливу роль у арабській пареміології. Завдяки їхньому широкому спектру використання, одні й ті ж антоніми можуть надавати прислів'ю різні відтінки, а іноді – різні значення.

Висновки до Розділу 2

Отже, досліджуючи специфіку функціонування антонімів у арабських прислів'ях можна впевнено сказати, що вони відіграють важливу роль. Антоніми допомагають надати прислів'ю якісніше протиставлення певних характеристик, подій, ситуацій, допомагають більш глибоко передати сенс та головну ідею прислів'я.

Кожне прислів'я з використанням антонімів має свою особливу структуру. Так, завдяки структурі умовного речення більш якісно передається відтінок застереження або набувається підсилювальний ефект; структура із запереченням однієї з частин прислів'я допомагає підкреслити головну думку однієї з частин або ж спростувати її; структура подвійного заперечення зазвичай використовується для донесення одразу двох головних думок або їх протиставлення; структура з використанням наказового способу здебільше використовується під час застережень до певних дій, поведінки та інших негативних рис, або ж їх протиставлення; структура стверджувального речення допомагає прислів'ю донести базові головні думки та певні спостереження. Таким чином, завдяки вмілому підбору структури, задля донесення головних думок, ідей або спостережень, араби зуміли створити унікальні прислів'я, які можуть донести всі ці аспекти в лаконічній формі.

Арабські прислів'я використовують увесь спектр антонімів. Таким чином, можна помітити використання таких частин мови, як: іменники, дієслова, прикметники, дієприкметники, прислівники та займенники. Кожна ж цих частин мови напряму впливає на функціонування антонімів у прислів'ях. Так, іменники-антоніми мають функцію протиставлення певних аспектів; дієслова-антоніми частіше використовуються для надання поради або застереження; прикметники-антоніми – уточнюють або підсилюють значення прислів'я; дієприкметники – порівнюють або уточнюють; прислівники – протиставляють, порівнюють та уточнюють; займенники – порівнюють.

Антоніми виконують ряд важливих функцій у прислів'ях. Так, вони можуть: порівнювати та протиставляти, уточнювати, застерігати, давати пораду, наголошувати або підкреслювати певні аспекти. Завдяки антонімам прислів'ю надається можливість більш влучно донести певну думку. Частіше, антоніми виконують функцію об'єктів порівняння, однак, також, часто зустрічається саме підсилювальна функція антонімів, що у свою чергу надає прислів'ю барв та імпресивності.

ВИСНОВОК

Дослідження прислів'їв почалося ще з часів Давньої Греції. Велика кількість науковців працювала над точним визначення поняття прислів'я, їхньої класифікації та найкращої методики дослідження. Однак, до сьогодення немає точного визначення поняття терміну прислів'я. Кожен з науковців має своє бачення та трактування цього терміну.

У результаті дослідження вагової кількості джерел ми дійшли до висновку що прислів'я є малою формою народної творчості, яка лаконічно, з використанням різноманітних стилістичних прийомів, несе узагальнену думку та певний висновок. Прислів'я несуть у собі не тільки літературну цінність, а й історичну. Завдяки цим фразеологічним одиницям ми можемо прослідкувати за життям та побутом народу у різні проміжки часу.

Питання підбору методики задля кращого та швидшого результату залишається актуальним і сьогодні. Зважаючи на те, що фразеологія є досить широким полем для дослідження, пошук підходящої методики у вивченні паремій залишається спірним та суб'єктивним серед науковців. Таким чином, досліджуючи певні аспекти прислів'їв, використання певних методів є недоречним, в той час як інший метод є відповідним до сфери дослідження.

Досліджуючи основні стилістичні аспекти вживання та функціонування прислів'їв варто зазначити, що питання щодо місця паремій у лінгвістичній науці досить довго стояло перед вченими-лінгвістами. Сьогодні, науковці дійшли до спільної думки та вирішили віднести прислів'я до особливої групи мовних одиниць комунікативного типу (паремій). У даних пареміологічних одиницях простежуються зв'язаність, цілісність, референційність, дискретність та інформаційних. Це дає підставу вважати, що прислів'я мають текстову природу.

Спираючись на дослідження О. О. Селіванової, було визначено, що найбільш загальними методами під час дослідження пареміологічних одиниць є: порівняльно-

історичний, функціональний, структурний та конструктивний методи. Однак, порівняльний метод також досить широко використовується вченими- мовознавцями.

Дослідження та аналіз прислів'їв дає нам можливість виокремити такі характерні особливості, як: метафоричність, образність, віршована побудова та лаконічність вислову. Виразною функцією прислів'їв є: лаконічність, рима, ритм, образність та частий паралелізм. Однак, головною особливістю прислів'їв є влучне донесення думки чи ідеї. Завдяки характерній для паремій влучності вони здобули популярність серед народу і передавалися з вуст у уста.

Аналізуючи специфіку використання антонімів у арабських прислів'ях, можна стверджувати, що вони відіграють важливу роль у їх функціонуванні. Використання антонімів дозволяє надати прислів'ю якісний контраст між певними характеристиками, подіями, ситуаціями, що допомагає передати сенс та головну ідею прислів'я більш детально та точно.

Досліджуючи арабські прислів'я з використанням антонімів нами було виділено п'ять базових структур їх побудови. Таким чином, арабські прислів'я мають такі структури, як: структура умовного речення, заперечення однієї з частин прислів'я, заперечення обох частин та структура з використанням наказового способу. Також, під час групування арабських прислів'їв за структурами, було виявлено структуру, яку не можна віднести до жодної з вищеперерахованих груп. Так, було вирішено назвати цю структуру «структурою стверджувального речення», що в свою чергу являє п'яту особливу структуру арабських прислів'їв з використанням антонімів.

Було виявлено, що задля донесення головних ідей, думок або спостережень, використовувалася певна структура. Так, завдяки структурі умовного речення більш якісно передається відтінок застереження або набувається підсилювальний ефект; структура із запереченням однієї з частин прислів'я допомагає підкреслити головну думку однієї з частин або ж спростувати її; структура подвійного заперечення зазвичай використовується для донесення одразу двох головних думок або їх протиставлення;

структура з використанням наказового способу здебільше використовується під час застережень до певних дій, поведінки та інших негативних рис, або ж їх протиставлення; структура стверджувального речення допомагає прислів'ю донести базові головні думки та певні спостереження. Таким чином, завдяки вмілому підбору структури араби зуміли створити унікальні прислів'я, які можуть донести всі ці аспекти в лаконічній формі.

Отже, кожне прислів'я має унікальну структуру, що допомагає досягти потрібного ефекту у передачі його головної думки. Деякі прислів'я ставлять за мету підкреслити недоліки людини, попередити від певних дій, порівняти різні аспекти або просто виразити спостереження. Таким чином, кожна структура відіграє важливу роль у наданні лаконічної форми прислів'ям та допомагає передати найважливіші ідеї та думки.

Аналізуючи специфіку використання частин мови в антонімах було помічено, що арабські прислів'я використовують увесь спектр антонімів. Таким чином, під час аналізування використання антонімів у прислів'ях арабської мови можна зробити висновок, що вони охоплюють увесь спектр частин мови, таких як: іменники, дієслова, прикметники, дієприкметники, прислівники та займенники. Кожна з цих частин мови має визначений вплив на функціонування антонімів у прислів'ях. Зокрема, антонімічні іменники використовуються для протиставлення ознак, рис, аспектів тощо, дієслова-антоніми частіше використовуються для надання порад або застереження, прикметники-антоніми - уточнюють або підсилюють, дієприкметники - порівнюють або уточнюють, прислівники - протиставляють, порівнюють та уточнюють, а займенники - порівнюють.

Під час дослідження функціонування антонімів в арабських прислів'ях було виявлено та класифіковано такі функції, як: порівняння, протиставлення, уточнення, застереження, надання поради, наголошення або підкреслення певних аспектів. Використання антонімів дозволяє прислів'ю точніше виразити певну думку. Частіше антоніми використовуються як об'єкти порівняння, проте вони також можуть мати підсилювальну функцію, яка додає прислів'ю барв та імпресивності.

АНОТАЦІЯ АРАБСЬКОЮ МОВОЮ

المُلخَص

البحث حول الموضوع: "الأمثال العربية باستخدام المتضادات".

الأمثال هي وحدة لغوية خاصة تعكس ثقافة وأفكار شعب. بفضل الامثال يمكن استكشاف حياة وعادات الناس في فترة زمنية محددة، إذ تعكس بشكل كبير القيم الأخلاقية الأساسية وطريقة التفكير للأمة. الامثال العربية هي وحدات لغوية فريدة وغير مشابهة لغات أخرى. يساعد تعدد المعاني للكلمات المتضادات العربية على أن تصبح مختصرة وتبرز الفكرة الرئيسية. كما أن استخدام مجموعة واسعة من الكلمات الناقضة هو أحد خصائص الكلمات العربية. في اللغة العربية، تعتبر المتضادات جزءاً هاماً من الثقافة واللغة، حيث تحتوي على الحكمة والخبرة والمعرفة التي تم جمعها عبر القرون. واحدة من الطرق لإثراء المقولات العربية هي استخدام النواقض، أي الكلمات التي لها معانٍ متضادة. فهذه الكلمات تسمح بإضافة معنى إلى المعنى الرئيسي للمقولة وجعله أكثر دقة وتعبيراً.

موضوع الدراسة هو خصائص استخدام المتضادات في الأمثال العربية.

الهدف من البحث هو دراسة خصوصية استخدام المتضادات في الأمثال العربية.

لتحقيق الهدف المحدد ، تم تنفيذ المهام التالية:

- تم التعرف على خصائص دراسة الأمثال المضادة في اللغويات الوطنية والأجنبية.
- تم التركيز على الأساليب الرئيسية لدراسة الأمثال.
- تم اكتشاف الجوانب الأساسية للأساليب الأسلوبية في استخدام ووظيفة الأمثال.
- تم تصنيف الأمثال العربية باستخدام المتضادات حسب التركيب.
- تم تحليل خصوصية استخدام أجزاء الكلام في المتضادات.
- تم الكشف عن وتصنيف وظائف المتضادات في الأمثال العربية.

النتيجة النهائية لهذا البحث كانت كالتالي:

- تم تحليل عدد كبير من مصادر المعلومات. ونتيجة لذلك، تم العثور على أفضل تعريف للمثل، وأشهر التقنيات المستخدمة في دراسة المثل، وتم تحديد خصائصهم الهامة ووظائفهم.
- تم تحديد خمسة هياكل أساسية لبناء الأمثال العربية باستخدام المتضادات. كما تم دراسة وظيفة كل هيكل وتأثيره على إيصال الأفكار الرئيسية أو الآراء أو الملاحظات.

- تم ملاحظة أن الأمثال العربية تستخدم جميع نطاقات المتضادات. وبالتالي، تم الاستنتاج بأنها تغطي جميع أجزاء الكلام مثل: الأسماء والأفعال والصفات والأفعال المتصلة والظروف والضمائر. ولكل من هذه الأجزاء الكلامية تأثير محدد على عمل المتضاد في الأمثال.
- خلال بحث وظيفة المتضادات في الأمثال العربية، تم تحديد وتصنيف الوظائف التالية: المقارنة، المقابلة، التوضيح، التحذير، إعطاء النصيحة، التأكيد أو تسليط الضوء على جوانب معينة. يسمح استخدام المتضادات للمثل بتعبير أدق عن فكرة معينة. غالبًا ما يتم استخدام المتضادات كعناصر مقارنة، ولكن يمكن أيضًا أن تكون لها وظيفة تعزيزية.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аристотель. (2015). *Поэтика*. Азбука.
2. Archer, T. (1931). *The proverb*. Harvard University Press.
3. Гаврилова, В. В. (2015). *Теоретичні засади вивчення паремій*. Бердянський педагогічний університет.
4. Закревська, Я. В. (2000). *Прислів'я. Українська мова: енциклопедія*. Київ: Українська енциклопедія.
5. Гулідова, І. С. (2008). *Паремійний простір американської поезії ХХ століття: Лінгвокогнітивний і прагмалінгвістичний аспекти*.
6. Gallacher S.A. (1994). *Stuff a Cold and Starve a Fever. Bulletin of the History of Medicine*. (11), 576-581.
7. Winick, S.D. (2003). *Intertextuality and Innovation in a Definition of the Proverb Genre*. Cognition, Comprehension, and Communication: A Decade of North American Proverb Studies (1990-2000), ed. by Wolfgang Mieder, Baltmannsweiler, 571–601, Germany. – Schneider Verlag Hohengehren.
8. Mieder, W. (2004). *Proverbs: A handbook (greenwood folklore handbooks)*. Greenwood Press.
9. Костик, Є. (2015). Особливості перекладу англійських пареміологічних одиниць у прислів'ях та приказках. *Теоретична і дидактична філологія*, (20), 250-257.
10. Максудов, У. О. (2012). Арабские пословицы и поговорки: Возникновение и развитие пареміологіческих словарей в арабской литературе. *Вестник Санкт-Петербургского Университета*, (1), 102.
11. Гриценко, Я. В. (2012). Джерела формування пареміологічного фонду арабської літературної мови. *Сходознавство*, (59), 16-27.
12. Абрамова Ю.В. (2006). Гендерно-маркована паремійна одиниця як фрагмент дискурсу англомовної лінгвокультури. *Вісник Харківського національного*

університету ім. В.Н. Каразіна. Серія : Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. 49 (726). 101–104. Харків: Константа.

13. Yankah, K. (1994). *Do proverbs contradict?*, 127-142.
14. Кияк, Т. Р. (2006). *Теорія та практика перекладу (німецька мова): Підручник для студ. вищих навч. закладів*. Нова Книга.
15. Карлинский, А. Е. (1990). *Основы теории взаимодействия языков*. Гылым.
16. Кравченко, Н. К. (2023). *Методи лінгвістичних досліджень*. (<https://discourse.com.ua/lekcii/metodi-lingvistichnih-doslidzhen>)
17. Габідулліна, А. Р., & Колесніченко, О. Л. (2019). *Методологія сучасних лінгвістичних досліджень*.
18. Франчук, В. Ю. (1985). *Олександр Опанасович Потебня*. Наукова думка.
19. Селіванова, О. О. (2013). *Методологічні проблеми дослідження діалогу*.
20. Мороз, Т. (2021). Теоретичні підходи до аналізу паремій в українському, російському та польському мовознавстві. *Науковий вісник Ужгородського університету*, (випуск 1).
21. Кочерган, М. П. (2006). *Загальне мовознавство*. Академія.
22. Цимбал, Н. А. (2019). *Методи лінгвістичних досліджень: Навчальний посібник*. Умань: Візаві.
23. Патен, І. М. (2017). Ідеографічний та структурно-семантичний методи моделювання фразем з дієсловами руху у зіставному мовознавстві. *Молодий Вчений*, (4.3), 191–195.
24. Кунін, О. В. (1986). *Курс фразеології сучасної англійської мови*. М.: Міжнародні відносини.
25. Капітан, Т. (2014). Специфіка вживання прислів'їв та приказок в українській та німецькій мовах. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*, (146), 226–230.

26. Грищенко, А. П., Мацько, Л. І., Плющ, М. Я., Тоцька, Н. І., & Уздиган, І. М. (2002). *Сучасна українська літературна мова*. Вища школа.
27. Степанова, М. Д., & Чернышева, И. И. (1962). *Лексикология современного немецкого языка*. Высшая Школа.
28. Кочерган, М. П. (2000). *Вступ до мовознавства*. К., Видавничий центр «Академія».
29. أبو الفضل, أحمد بن محمد الميداني مَجْمَعُ الْأَمْثَالِ. كتاب: مجمع الأمثال **إنداء الإيمان (al-eman.com)
30. Кухарева, Є. В. (2007). *Лінгвокраїнознавчий словник арабських паремій (з лексико-фразеологічними коментарями)*.